

TEHTÄVÄPAKETTI (9. LK + LUKIO): YLÄKOULUN YSILTÄ LUKION ABEIHIN

- Tuulia Matilainen: Hullu koira (Haamu 2015) | Kansikuva Ivi Rebova | ISBN 978-952-7100-03-5
- Jaana Ala-Huissi & Henry Aho: Hotelli Ikuisuus – Kauhutarinoita (2014) | Kansikuva Ivi Rebova | ISBN 978-952-68007-5-2
- Marko Hautala (toim.), Anders Fager, Satu Grönroos, Sami Hilvo, Virpi Hämeen-Anttila, Essi Kummu & Jaakko Yli-Juonikas: Valkoiset varpaat – Kauhutarinoita (2015) | Kansikuva Ivi Rebova | ISBN 978-952-7100-04-2
- Marko Hautala & Broci: Varpaat – Sarjakuva-albumi (2016) | Kuvitus Broci | ISBN 978-952-7100-23-3
- Tiina Hautala: Aaveiden Pohjanmaa – Kummitustarinoita mailta ja meriltä (2013) | Kuvitus Suvi Kari | ISBN 978-952-68007-0-7
- Tiina Hautala: Aaveiden kaupunki – Kummitustarinoita Vaasasta (2016) | Kuvitus Suvi Kari | ISBN 978-952-7100-14-1
- Various Artists: Aaveballadeja CD (2014) | Kuvitus Suvi Kari | EAN 6418616204387

Haamu Kustannuksen aikuisille suunnatut kirjat soveltuvat peruskoulun 9. luokkalaisille ja lukioikäisille aineistoksi erilaisiin kirjallisuuden tehtäviin.

Oheiset tehtävät avaavat kirjallisuuden peruskäsitteitä: *juoni, henkilöt, miljöö, kerronta, kieli ja tyyli sekä tulkinta*. Osaan on mainittu esimerkkiaineistoja, mutta periaatteessa kaikki tehtävät ovat sovellettavissa muihinkin teoksiin. Kokoelmien novellit soveltuvat aineistoksi lyhytproosan analysointiin. Sosiaaliset suhteet ja miljöön kuvauksen tehtävät tarjoavat aineistoa vaikuttamisen kurssiin. Myös tyyliin keskittyviä tehtäviä on tarjolla.

Koska Haamun julkaisemaa kirjallisuutta yhdistää genre, jonka sisällä voi rajoittamattomasti tutkia ylliuonnollisen kokemuksia, sielun syövereitä ja mahdollisia maailmoja, löytyy aineistosta luonnollisesti runsaasti esimerkkejä lajityypistä.

Tämä tehtäväpaketti mahdollistaa myös oppiainerajat ylittävää tekemistä, pohtimista ja oppimista. Kirjallisuus oppiaineena on siitä kiitollinen, että sitä voi yhdistää melkein mihin tahansa muuhun oppiaineeseen. Mikäli aikataulu tai lukujärjestys ei salli yhteistyötä, voi kirjallisuuden opettaja aina käyttää vaihtelevia menetelmiä omilla tunteillaan.

Opetuksessa voi hyödyntää myös Haamun kirjatrailereita osoitteessa: youtube.com/haamukustannus

AINEISTON ESITTELY

Tuulia Matilaisen pienoisromaani *Hullu koira* peilaa Viron lähihistoriaa. Jaana Ala-Huissin ja Henry Ahon novellikokoelma *Hotelli Ikuisuus* kattaa kauhugenren laajasti kansanperinteestä maagiseen realismiin. Marko Hautalan toimittamassa novellikokoelmassa *Valkoiset varpaat* puolen tusinaa kirjailijaa heittäytyy mukavuusalueensa ulkopuolelle kokeilemalla kauhun lajityyppiä. Antologian yhdestä tarinasta, Marko Hautalan novellista *Varpaat*, on Broci tehnyt sarjakuva-albumin, joka visualisoi psykologisen kauhun nykylukijalle. Sokerina pohjalla Tiina Hautalan kansanperinteestä ammentavat kokoelmat *Aaveiden Pohjanmaa* ja *Aaveiden kaupunki*, jotka luovat aivan uuden lajityypin jonnekin faktan ja fiktion väliin. Aaveballadeja-levy kertoo samaisista tarinoista siten, että nyt kertojina ovatkin aaveet itse.

HAAMUN TEHTÄVÄPAKETIT

Tehtäväpaketti on vapaasti käytettävissä opetuskäyttöön. Oman Haamukoulun tuotoksia voi viedä ja katsoa muiden töitä [#haamukoulu](https://www.instagram.com/haamukoulu) -tunnuksella (esimerkiksi Instagram, YouTube).

Opetusmateriaalilauksissa ota yhteys oman alueesi oppimiskeskukseen, oman koulun kirjastoon tai suoraan kustantajaan. Haamun tuotantoa myyvät kustantajan lisäksi mm. Porvoon kirjakeskus (tilaukset@kirjakeskus.fi), Kirjavälitys Oy (koulut@kirjavalitys.fi) ja BTJ (koulukirjat@btj.fi).

Lisätietoa: info@aaveet.com. Tehtäväpaketin on laatinut FM, äidinkielen opettaja Jaana Ala-Huissi.

JUONI

Esimerkkiaineistot: Valkoiset varpaat, Varpaat-sarjakuva

Erittele juonen käänneet esimerkiksi Virpi Hämeen-Anttilan novellista *Suljettu osasto*. Voit käyttää käsitteitä alkuasetelma, konflikti, jännitteen nouseminen, toiminnan huippu, käännekohta ja loppuratkaisu. Ota huomioon myös mahdolliset motiivit eli toistuvat aiheet ja aukot juonessa.

Vertaile pinnalla näkyvää ulkoista juonta ja henkilöiden tajunnan kautta ilmenevää sisäistä juonta esimerkiksi Marko Hautalan *Varpaat*-novellissa. Voit rakentaa vertailun myös Hautalan novellin ja Brocin sarjakuvan välille. Mitä asioita sarjakuva painottaa? Miten sarjakuva vahvistaa novellin tunnelmaa? Vastaavatko henkilöt sarjakuvassa novellin kerrontaa?

HENKILÖT

Esimerkkiaineistot: Valkoiset varpaat, Varpaat-sarjakuva, Hotelli Ikuisuus

Tutki henkilöitä ja heidän välisiään suhteita esimerkiksi Marko Hautalan novellin *Varpaat* Peten ja Ninan ulkonäköä, luonnetta, toimintaa, käytöstä, tunteita ja ajatuksia. Miten henkilöt suhtautuvat Alexiin? Miten heidän suhteensa muuttuu novellin aikana?

Tutki henkilöiden sosiaalista asemaa. Miten se vaikuttaa henkilön toimintaan? Mitä se aiheuttaa novellin juoneen, erityisesti loppuratkaisuun? Mitä se kertoo historiasta tai kuvaamastaan ajasta? Hyviä esimerkkiaineistoja ovat Hotelli Ikuisuus -kokoelmasta Jaana Ala-Huussin novellit *Peili*, *Uhri* ja *Osasto*, Henry Ahon *Kauneus*, *viisaus ja ikuisuus*, *He kutsuvat häntä parantajaksi* sekä *Silta*. Varpaat-kokoelmasta mainioita aineistoja sosiaalisen aseman tutkimiseen ovat Satu Grönroosin *Älä yötä pelkää* sekä Jaakko Yli-Juonikkaan *Komentaja Kalm*.

MILJÖÖ

Esimerkkiaineistot: Hullu koira, Aaveiden Pohjanmaa, Aaveiden kaupunki, Valkoiset varpaat, Hotelli Ikuisuus

Miljöö käsitteenä tarkoittaa paitsi paikkaa niin myös aikaa, johon teos sijoittuu. Tuulia Matilaisen *Hullu koira* ammentaa paljon kuvaamastaan miljööstä. **Kartoita teoksen ääniä, värejä, esineitä, nimiä.** Mitä ne kertovat kuvaamastaan ajasta ja paikasta?

Tiina Hautalan kokoelmat *Aaveiden Pohjanmaa* ja *Aaveiden kaupunki* perustuvat paikkoihin ja niissä tavattuihin yliluonnollisiin ilmiöihin. Kertomukset avaavat kuitenkin paljon myös ns. mikrohistoriaa, arkista elämiseen liittyvää paikka- ja tapatietoutta. Niiden kuvaamiin aikakausiin kannattaa siis kiinnittää huomiota paikallishistorian ja arjen historian kannalta. **Miten aikakausi näkyy tekstissä?** Kuka Matilaisen ja Hautalan kuvaamissa aikakausissa hallitsee? Millainen on naisen asema? Mihin tässä ajassa uskotaan? Mitä asioita tavoitellaan? Millainen on rahan valta?

Etsi faktoja teoksen kuvaamisesta tai mainitsemista aikakaudesta. Mitä ongelmia teos sivuaa? Miten ne vaikuttavat nykypäivään? Millainen mahdollinen maailma meillä olisi, jos historiassa olisi tapahtunut toisin? Hautalan kohdalla kannattaa miettiä myös syitä yliluonnollisiin ilmiöihin. Usein syynä on jokin vääryys historiassa tai jollain tavalla kesken jäänyt tehtävä. Miten ne liittyvät historiaan? Mitä ne kertovat ihmisten elämästä, asenteista ja arvomaailmasta? Olisivatko vastaavat tapahtumat mahdollisia nykyään? Sami Hilvon novelli *Kehdosta hautaan* ja Ala-Huussin novelli *Osasto* sijoittuvat tulevaisuuteen ja ovat siksi myös mielenkiintoisia miljöön tarkastelun aineistoja.

Usein tärkeä osuus miljöössä on myös säällä. Romanttinen tyyli käyttää säättilaa usein tunnetilojen ja tapahtumien vahvistajana. Tarkkaile sään muuttumista. Mitä se kertoo?

KERRONTA

Esimerkkiaineistot: Hullu koira, Valkoiset varpaat, Aaveiden Pohjanmaa, Aaveiden kaupunki, Aaveballadeja, Hotelli Ikuisuus

Erittele kerrontaa esimerkiksi Matilaisen *Hullu koira* -romaanista tai vertaillen novellikokoelmista. Onko kertoja minä-muodossa? Onko hän mukana tapahtumissa vai tarkkailijana? Onko hän-kertoja ulkopuolinen vai kaikkیتietävä? Kenen näkökulmista saamme kurkistaa tarinaan? Essi Kummun *Vapaapäivä* on kiintoisa esimerkki vaihtuvasta näkökulmasta.

Miten kertojanäkökulman muutos muuttaisi tarinaa? Mainio tapa tutkia asiaa on Tiina Hautalan aavetarinat ja niistä tehdyt aaveballadien sanoitukset, joissa sama tarina kerrotaan aaveen näkökulmasta. Miten aavetarinan sävy muuttuu?

Onko kerronta kronologista? Onko siinä ennakoiteja tai takaumia? **Kehyskertomuksen käsite** avautuu *Hotelli Ikuisuus* -kokoelman niminovellista. Myös Ala-Huussin *Verisukulainen*-novellissa on kehys- ja sisäkertomus.

Intertekstuaalisuus kytkee tarinoita ja taideteoksia toisiinsa. Ahon ja Ala-Huussin kokoelma leikkii tekstienvälisillä kytköksillä. Etsi novelleja yhdistäviä aiheita. Vertaile, mikä osuus/asema yhteisellä motiivilla on? Miten novelli muuttuisi, jos aiheita olisi jokin toinen?

KIELI JA TYILI

Esimerkkiaineistot: Aaveiden Pohjanmaa, Aaveiden kaupunki, Valkoiset varpaat, Hotelli Ikuisuus, Varpaat-sarjakuva

Tiina Hautalan *Aaveiden Pohjanmaa* ja *Aaveiden kaupunki* sopivat hyvin aineistoksi **tyylin ja kielen tutkimiselle**. Millä keinoin kirjoittaja tulee lähelle lukijaa? Millä keinoilla hän luo uskottavuutta tekstiin? Missä on kuvausta, missä kerrontaa? Mikä osuus tekstistä on selostavaa tietotekstiä, mikä taas kertovaa ja kuvailevaa kaunokirjallisuutta? Löytyykö aineistosta toistoa, vastakkainasettelua, kuvakieltä? Onko tyyli arkista vai juhlavaa? Onko kieli vanhahtavaa vai nykykieltä? Onko mukana puhekieltä? Kuvailaanko adjektiivein vai verbein? Onko lause lyhyttä vai pitkään polveilevaa? Millä keinoin luodaan sidosteisuutta?

Viittaustekniikan harjoitteluun Hautalan kokoelmat sopivat myös hyvin. Laske, montako informanttia/lähdettä Tiina Hautalalla on ollut yhtä kummitusjuttua kohden. Millä sanoilla Hautala viittaa lähteisiin? Miten haastatellut informantit pidetään anonyymeinä? Miksi? Mitä kirjallisia lähteitä Hautala on käyttänyt?

Tyylikausien aineistoksi Haamun tarinakokoelmien novellit taipuvat hyvin. Kauhu luetaan perinteisesti tyylikausista romantiikan puolelle. Kartoita romantiikalle tyypillisiä henkilöitä ja miljöitä. Mitä goottilaiselle kauhulle tyypillistä löydät Haamun novelleista? Mitä realismin piirteitä nykynovelleista löytyy?

Sekä *Valkoiset varpaat* että *Hotelli Ikuisuus* viljelevät kosolti myös huumoria, joka ei tyyppillisimmillään ole romantiikan piirre. Anders Fagerin *Kuolema saapuu Bodskäriin* ja Ahon *Pientä laittoja vailla* ovat hirtehisen mustanpuhuvia. Toisaalta Haamun teoksia yhdistää pelko ja jännitys. **Tutki mistä huumori syntyy? Mikä pelottaa? Mistä aineksista kauhu saa voimansa?** Hyviä aineistoja pelon tutkimiselle ovat Henry Ahon *Mytty* ja Marko Hautalan *Varpaat* sekä novellina että sarjakuvana.

TULKINTA

Esimerkkiaineistot: Aaveiden Pohjanmaa, Aaveiden kaupunki, Valkoiset varpaat, Hotelli Ikuisuus, Varpaat-sarjakuva

Vaikka kauhu mielletään helposti pelkäästä viihdyttäväksi lajityypiksi, voi kauhun avulla paljastaa niin psykologisia totuuksia kuin sosiaalisia lainalaisuuksiakin. Yksilön valinnat, ihmisten väliset suhteet ja yhteiskunnan valtarakenteet näkyvät fantasian ja scifin maailmoissa.

Analysoi

- Mistä huumori syntyy Tiina Hautalan *Aaveiden kaupunki* -teoksen kertomuksessa *Hotelli Central – jotkut vieraat eivät ymmärrä lähteä?*
- Millä kielen keinoilla Tiina Hautala luo uskottavuutta *Aaveiden Pohjanmaa* -teoksen kertomukseen *Vanha teatteri – Show must go on?*
- Erittele Essi Kummun kerrontatekniikkaa novellissa *Vapaapäivä*.
- Erittele kieltä ja tyyliä Ala-Huussin novellissa *Aita*. Millä keinoilla kirjoittaja tavoittaa lapsen maailman?
- Toistuva aihe ja sen merkitys Henry Ahon novellissa *Lastenkengät*.

Pohdi

- Pohdi, mitä uutta ja merkittävää kirja voi kertoa lukijalle toisesta aikakaudesta tai vieraasta kulttuurista. Esimerkiksi Viron lähihistoria Tuulia Matilaisen romaanissa *Hullu koira* tai tulevaisuus Sami Hilvon novellissa *Kehdosta hautaan* ja Jaana Ala-Huussin novellissa *Osasto*.
- Pohdi, miksi yliluonnollinen kiehtoo. Käytä esimerkkeinä Tiina Hautalan *Aaveiden Pohjanmaa* ja *Aaveiden kaupunki* -teoksia.
- Mistä kauhu syntyy? Käytä aineistona Marko Hautalan novellia *Varpaat* tai Henry Ahon novellia *Mytty*. Erittele ja tulkitse teoksen lajityyppiä, keinoja ja psykologista uskottavuutta.
- Kirjoita arvostelu Brocin ja Hautalan sarjakuva-albumista *Varpaat*. Vertaile albumia alkuperäiseen Hautalan novelliin ja erittele niiden keinoja luoda kauhua.
- Valitse kolme Suvi Karin valokuvaa Tiina Hautalan kokoelmista *Aaveiden Pohjanmaa* ja/tai *Aaveiden kaupunki*. Analysoi, mitä kuvat kertovat menneestä ja miten ne vahvistavat yliluonnollisia kertomuksia.

LUOVA KIRJOITTAMINEN

Haamun peruskoulupaketeissa on runsaasti luovan kirjoittamisen ideoita, joita voi soveltaa lukion kursseille. Niissä kirjoitetaan kirjeitä, päiväkirjaa, juttuja, uutisia, blogeja ym. teosten pohjalta. Tutustu opetuspaketteihin: haamukustannus.com/haamukoulu/